

TRESTNÍ PRÁVO VE STAROVĚKU, STŘEDOVĚKU A NOVOVĚKU

1. Plutarchos o Drakónových zákonech

Plutarchos: Solón

...

17. Prvním činem Solónovým bylo, že zrušil všechny Drakontovy zákony kromě těch, které se týkaly vraždy. Učinil tak pro jejich krutost a přísnost trestů, které stanovily. Téměř na všechna provinění byl totiž stanoven trest smrti, takže musel zemřít i ten, kdo byl souzen pro zahálku, a kdo ukradl kousek zeleniny nebo ovoce, byl potrestán stejně jako ten, kdo se dopustil svatokrádeže nebo vraždy. Proto se stal později Démédés proslulý svým výrokem, že zákony Drakontovy jsou psány krví, ne inkoustem. Když se drakonta ptali, proč stanovil na většinu provinění trest smrti, odpověděl prý, že si podle jeho mínění malé provinění zaslouží tento trest, pro velká že nemá většího trestu.

Převzato z: Kincl, J.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. I. Starověk. Část 1. Praha 1977, s. 23; původní pramen: Plutarchos: Životopisy slavných Řeků a Římanů. I. Praha 1967).

2. Zákony Chammurapiho

Když vznešený Anum, král božstev Anunnaků, a bůh Enlil, pán nebe i země, jenž určuje osudy země, bohu Mardukovi, prvorozenému synu boha Ey, přisoudil vládu nad všemi lidmi, tenkrát mě, Chammurapiho, oddaného knížete, bohobojného, abych spravedlnosti dal vzejítí na zemi, abych vyhubil bezbožníky a zlosyny, aby silný nekřivdil slabému, ... mé jméno Anum a bůh Enlil vyřkli pro blaho lidí.

Já Chammurapi, pastýř povoláný bohem Enlilem, ... král mocný, ... orkán čtyř světových stran, jenž učinil velikým jména Babylonu, ... sémě královské, jež bůh Sin zplodil, jenž obohacuje město Ur, král rozvážný; válečník, jenž se slitoval nad Larsou, ... pán, jenž oživuje město Uruk, ... ochrana země, ... drak mezi králi, ... síť na nepřátele, ... bůh králů, ... pán hodný žezla a koruny, ... rozvážný, dokonalý, jenž stanovil pastviny a napajedla. pro města Lagaš a Girsu, ... jenž se zmocňuje nepřátel, ... oddaný, pokorný vůči velikým bohům, ... mocný král, Slunce Babylonu, jež dává vyjítí světlu nad zemí Sumaru a Akkadu, král, jenž nutí k poslušnosti čtyři světové strany, oblíbenec bohyně Ištary, jsem já.

Když bůh Marduk mě pověřil, abych správně řídil lidi, abych zemi dal dobré vedení, položil jsem právo a spravedlnost do úst země, blaho lidí jsem uspokojil.

Tehdy:

1. Jestliže někdo někoho obvinil a uvrhl naň podezření z vraždy, avšak neusvědčil jej, bude ten, kdo ho obvinil, usmrčen.

2. Jestliže někdo uvrhl na někoho podezření z čarodějnictví a neusvědčil ho, ten, na kterého bylo podezření z čarodějnictví uvrženo, půjde k božstvu Řeky, do Řeky se ponoří a jestliže se ho Řeka zmocní, ten, který ho obvinil, si odnese jeho majetek; jestliže tohoto člověka Řeka očistí a on zůstane zdrav, ten, který se ponoří do Řeky, si odnese majetek toho, kdo jej obvinil.

3. Jestliže někdo předstoupil ve sporu s křivým svěděctvím, výrok, jež vyřkl, neprokázal, jestliže je to spor hrdelní, bude tento člověk usmrčen.

4. Jestliže předstoupil se svěděctvím o obilí nebo o penězích, ponese trest z tohoto sporu.

5. Jestliže soudce rozsoudil spor, vydal rozhodnutí, vyhotovil tabulku s pečeti, avšak později svůj rozsudek změnil, tohoto soudce usvědčí ze změny rozsudku, který vynesl, a nárok, který je předmětem tohoto sporu, zaplatí dvanáctinásobek a ve sboru soudců ho zbaví soudcovského křesla a nebude se soudci při soudu zasedati:

6. Jestliže někdo ukradl majetek boha nebo paláce, tento člověk bude usmrcen; také ten, kdo kradenou věc od něho přijal, bude usmrcen.

7. Jestliže si někdo koupil nebo přijal do úschovy buď stříbro, nebo zlato, nebo otroka, nebo otrokyni, nebo dobytče, nebo ovci, nebo osla, nebo cokoli od nedospělého syna plnoprávního občana nebo od otroka plnoprávního občana beze svědků a bez smlouvy, tento člověk je zloděj a bude usmrcen.

8. Jestliže někdo ukradl buď dobytče, nebo ovci, nebo osla, nebo vepře, nebo loď, ať je to majetek boží, ať je to majetek paláce, zaplatí třicateronásobek této věci; jestliže je to majetek nevolníka, nahradí desateronásobek toho; jestliže zloděj nemá, co by dal, bude usmrcen.

9. Jestliže někdo, jehož věc se ztratila, svou věc u někoho dopadl, ten, u něhož ztracená věc byla dopaden, řekne „prodal mi ji prodal, před svědky jsem ji koupil“ a vlastník ztracené věci řekne „přivedu svědky, znající mou ztracenou věc“ kupec přivede prodatele, který mu věc prodal a svědky, před nimiž věc koupil, a vlastník ztracené věci přivede svědky, kteří znají ztracenou věc, soudci jejich výpovědi přezkoumají; a svědci, před nimiž byla věc koupena, i svědci, kteří znají ztracenou věc, to, co vědí, před bohem vypoví; pak prodatel je zloděj, bude usmrcen; vlastník ztracené věci si vezme svou ztracenou věc, kupec si vezme z majetku prodatele peníze, jež zaplatil.

10. Jestliže kupec nepřivedl prodatele, který mu věc prodal, nebo svědky; před nimiž věc koupil; vlastník ztracené věci přivede svědky, znající jeho ztracenou věc, kupec je zloděj, bude usmrcen, kdežto vlastník ztracené věci si vezme svou ztracenou věc.

11. Jestliže vlastník ztracené věci nepřivedl svědky, znající jeho ztracenou věc, je nepoctivec, dopustil se zlovolného utržení na cti, bude usmrcen.

12. Jestliže prodatel odešel za osudem, kupec si vezme z majetku prodatele pětinašobek požadované částky svého sporu.

13. Jestliže tomuto člověku, jehož svědci nejsou na dosah, soudci určili lhůtu do šesti měsíců, jestliže do šesti měsíců své svědky nepředvede, tento člověk je nepoctivec, ponese trest tohoto sporu.

14. Jestliže někdo ukradl dítě plnoprávního občana, bude usmrcen.

25. Jestliže v domě někoho vypukl oheň, člověk, který přišel k hašení, upřel své oko na zařízení majitele domu, zařízení majitele domu si vzal, tento člověk bude vhozen do tohoto ohně.

42. Jestliže si někdo propachtoval pole k obdělávání a na poli nevytěžoval obilí, usvědčí ho, že nevykonal na poli práci, tehdy on dá obilí podle svého souseda majiteli pole.

43. Jestliže pole neobdělal a nechal je ležet ladem, dá obilí podle svého souseda majiteli pole, a pole, které nechal ležet ladem, rádem rozorá, zvláčí a vrátí majiteli pole.

44. Jestliže si někdo zpachtoval na tři roky úhor k obdělávání, avšak složil ruce v klín a pole neobdělal, ve čtvrtém roce pole rozorá, překope a zvláčí, a vrátí majiteli pole; také dá na jeden bur plochy deset gurů obilí.

53. Jestliže někdo při upevňování hráze svého pole složil ruce v klín a neupevnil svou hráz a v hrázi se objevila trhlina, avšak nechal zaplavit pozemky obcí vodou, člověk, v jehož hrázi se objevila trhlina, nahradí obilí, jehož zničení dopustil.

54. Jestliže však nemůže nahradit obilí, prodají ho i jeho nemovitosti a příslušníci obcí, jejichž pole odnesla voda, si rozdělí tržebnou cenu.

64. Jestliže někdo dal sádky svůj ovocný sad k umělému opylování, sadař, pokud drží ovocný sad, dá majiteli ovocného sadu z výtěžku ovocného sadu dvě třetiny, třetí díl si vezme sám.

65. Jestliže sadař neprovedl umělé opylování ovocného sadu a zavinil zmenšení výtěžku, naměří sadař výtěžek ovocného sadu podle výtěžku svého souseda.

104. Jestliže obchodník dal obchodnímu jednateli obilí, vlnu, olej nebo jakékoli zboží do prodeje, zapíše obchodní jednatel peníze a vrátí obchodníku; obchodní jednatel si vezme tabulku s otiskem pečeti o penězích, jež dává obchodníkovi.

105. Jestliže byl obchodní jednatel nedbalý a tabulku s otiskem pečeti o penězích, které dal obchodníkovi, si nevzal, nezapočítají se mu peníze, neobsažené v tabulce s otiskem pečeti.

106. Jestliže obchodní jednatel přijal peníze od obchodníka a zapřel je svému obchodníku, tento obchodník před bohem a svědky usvědčí obchodního jednatele z přijetí peněz, a obchodní jednatel všechny peníze, jež si vzal, zaplatí obchodníku trojnásobně.

107. Jestliže obchodník pověřil obchodního jednatele, obchodní jednatel vše, co mu dal obchodník, svému obchodníku vrátil, jestliže obchodník vše, co mu obchodní jednatel dal, mu zapře, tento obchodní jednatel usvědčí obchodníka před bohem a před svědky, a obchodník, poněvadž to zapřel svému obchodnímu jednateli, dá všechno, co vzal, obchodnímu jednateli šesteronásobně.

109. Jestliže šenkýřka, v jejímž domě se scházeli zločinci, tyto zločince nezadržela a do paláce nepředvedla, bude tato šenkýřka usmrcena.

122. Jestliže někdo dal někomu do úschovy stříbro, zlato nebo cokoli, vše, co dal, ukáže svědkům, vyhotoví smlouvu a dá do úschovy.

123. Jestliže dal do úschovy bez svědků a bez smlouvy, a na místě kde dal, mu to zapřou, nezakládá tento případ právní nároky.

124. Jestliže někdo dal někomu před svědky do úschovy stříbro, zlato nebo jinou věc a tento mu ji zapře, tohoto člověka usvědčí a vše, co zapřel, vrátí dvojnásobně.

125. Jestliže někdo dal svou věc do úschovy a tam, kde ji dal, buď probouráním zdi, nebo přelesením zdi se jeho věc ztratila spolu s věcí majitele domu, majitel domu, který byl nedbalý, nahradí majiteli věci vše, co mu bylo dáno v úschovu a čeho ztrátu dopustil; majitel domu může pátrat po své věci, jež se mu ztratila, a odejme ji zloději.

127. Jestliže někdo ukázal prstem po veleknězce nebo manželce někoho a neusvědčil ji, tohoto člověka převedou před soudce a půl jeho hlavy oholí.

128. Jestliže si někdo vzal manželku a neuzavřel s ní smlouvu, tato žena není jeho manželkou.

129. Jestliže manželka někoho byla přistižena při souloži s jiným mužem; sváží je a hodí do vody; jestliže manžel nechá žít svou manželku - i král nechá žít svého služebníka.

130. Jestliže někdo ucpal ústa roubíkem manželce někoho, jež nepoznala muže a bydlela v domě svého otce, a vyspal se v jejím klíně a přistihnou je, tento muž bude usmrcen, tato žena bude propuštěna.

131. Jestliže něčí manželka, již její muž nařkl, nebyla však přistižena při souloži s jiným mužem, při bohu odpřisáhne a vrátí se do svého domu.

132. Jestliže manželka někoho, po níž bylo k vůli jinému muži ukázáno prstem, s jiným mužem však nebyla přistižena při souloži, k vůli svému manželu se ponoří do řeky.

133. Jestliže někdo upadl do zajetí a v jeho domě je co jísti, jeho manželka ... své věci ochrání a nevstoupí do domu jiného muže; jestliže tato žena své věci neochránila a vstoupila do domu jiného muže, tuto ženu usvědčí a hodí ji do vody.

134. Jestliže někdo upadl do zajetí a v jeho domě není co jísti, jeho manželka, smí vstoupiti do domu jiného muže, tato žena nemá viny.

135. Jestliže někdo upadl do zajetí a v domě jeho není co jísti, jeho manželka před jeho návratem vstoupila do domu jiného muže a porodila děti, poté se její manžel vrátil a dostal se do své občiny, tato žena se vrátí k svému choti, děti následují svého otce.

153. Jestliže manželka někoho kvůli jinému muži dala usmrtit svého manžela, tuto ženu nabodnou na kůl.

179. Jestliže velebněška, řádová kněžka nebo mniška, které její otec daroval věno a napsal jí tabulku, na tabulku, kterou jí napsal, napsal jí, že může dáti svou pozůstalost, kam jí libo, a nechal jí rozhodování podle jejího srdce, potom když otec odejde za osudem, dá svou pozůstalost, kam jí libo, její bratři nemají proti ní právních nároků.

183. Jestliže otec daroval dceři, mimořádné kněžce, věno, manželovi ji dal a napsal jí tabulku, potom, když otec odejde za osudem, nedělí se o majetek otcovského domu.

185. Jestliže si někdo vzal za syna malé dítě pod svým jménem a vychoval je, tento odchovanec nemůže být vymáhán zpět.

188. Jestliže si řemeslník vzal dítě k vychování a svému řemeslu je vyučil, nemůže být vymáháno zpět.

189. Jestliže je nevyučil svému řemeslu, vrátí se tento odchovanec do domu svého otce.

194. Jestliže někdo svěřil své dítě kojné a toto dítě v rukou kojné zemře, kojná bez vědomí otce a jeho matky si přiloží jiné dítě k prsu, usvědčí ji, a protože bez vědomí jeho otce nebo jeho matky si přiložila k prsu jiné dítě, uříznou jí její prs.

195. Jestliže dítě udeřilo svého otce, uříznou mu jeho ruku.

196. Jestliže plnoprávní občan vyrazil oko příslušníku vrstvy plnoprávných občanů, vyrvou mu oko.

197. Jestliže zlomil kost plnoprávního občana, zlomí mu kost.

198. Jestliže vyrval oka nevolníka nebo zlomil kost nevolníka, zaplatí jednu minu stříbra.

199. Jestliže vyrval oko otroka jiné osoby nebo zlomil kost otroka jiné osoby, zaplatí polovinu jeho kupní ceny.

200. Jestliže plnoprávní občan vyrazil zub plnoprávního občana, sobě rovného, vyrazí mu zub.

201. Jestliže vyrazil zub nevolníka, zaplatí třetinu miny stříbra.

202. Jestliže plnoprávní občan udeřil ve tvář plnoprávního občana, jenž je výše postaven než on, ve shromáždění mu vyplatí šedesát ran volským ocasem.

203. Jestliže příslušník plnoprávných občanů udeřil ve tvář příslušníka vrstvy plnoprávných občanů, který je mu postaven na roveň, zaplatí jednu minu stříbra.

204. Jestliže nevolník udeří ve tvář nevolníka, zaplatí deset šekelů stříbra.

205. Jestliže otrok jiné osoby udeřil příslušníka, vrstvy plnoprávných občanů ve tvář, uříznou mu ucho.

206. Jestliže plnoprávní občan udeřil v půtce plnoprávního občana a způsobil mu zranění, tento plnoprávní občan odpřisáhne „úmyslně jsem ho neudeřil“ a zaplatí lékaře.

207. Jestliže pod jeho ranami zemřel, odpřisáhne, a jestliže je to příslušník vrstvy plnoprávných občanů, zaplatí půl miny stříbra.

208. Jestliže je to příslušník vrstvy nevolníků zaplatí třetinu miny stříbra.

209. Jestliže plnoprávní občan udeřil dceru plnoprávního občana a způsobil, že potratí svůj plod, zaplatí deset šekelů za její plod.

210. Jestliže tato žena zemřela, usmrtí jeho dceru.

211. Jestliže způsobil, že dcera neplnoprávního občana pod ranami svůj plod potratí, zaplatí pět šekelů stříbra.

212. Jestliže tato žena zemřela, zaplatí půl miny stříbra.

213. Jestliže udeřil otrokyni někoho a způsobil, že potratí svůj plod, zaplatí dva šekely stříbra.

214. Jestliže tato žena zemřela, zaplatí třetinu miny stříbra.

215. Jestliže lékař provedl plnoprávnímu občanu bronzovým nožem obtížnou operaci a plnoprávního občana uzdraví nebo bronzovým nožem otevře oboční oblouk plnoprávního občana a uzdraví oko plnoprávního občana, vezme deset šekelů stříbra.

216. Jestliže je to příslušník vrstvy nevolníků, vezme pět šekelů stříbra.

217. Jestliže je to otrok někoho, zaplatí pán otroka lékaři dva šekely stříbra.
218. Jestliže lékař provedl plnoprávnímu občanu bronzovým nožem obtížnou operaci a způsobí, že plnoprávní občan zemře, nebo bronzovým nožem otevře oboční oblouk plnoprávního občana a zničí jeho oko, uříznou mu jeho ruku.
219. Jestliže lékař provedl otroku nevolníka bronzovým nožem obtížnou operaci a způsobí, že zemře, nahradí otroka za otroka.
220. Jestliže otevřel bronzovým nožem jeho oboční oblouk a zničí jeho oko, zaplatí polovinu jeho kupní ceny.
221. Jestliže lékař uzdravil zlomenou kost plnoprávního občana nebo uzdravil jeho šlachu, poraněný zaplatí lékaři pět šekelů stříbra.
222. Jestliže je to příslušník vrstvy nevolníků, zaplatí tři šekely stříbra.
223. Jestliže je to otrok, zaplatí pán otroka dva šekely stříbra.
224. Jestliže dobytčí nebo oslí lékař provedl na dobytčeti nebo oslu obtížnou operaci a uzdraví je, majitel dobytčete nebo osla zaplatí jako jeho mzdu šestinu šekelu.
225. Jestliže provedl dobytčeti nebo oslu obtížnou operaci a usmrtí jej, zaplatí majiteli dobytčete nebo osla čtvrtinu jeho kupní ceny.
226. Jestliže holič bez vědomí pána otroka vyholil značku otroka, jenž mu nepatří, useknou ruku tohoto holiče.
227. Jestliže někdo přiměl holiče a on vyholí značku otroka, který mu nepatří, tohoto člověka usmrtí a zahrabou do jámy u jeho vrat; holič odpřísáhne „vědomě jsem nevyholil“ a bude propuštěn.
228. Jestliže stavitel postavil někomu dům a dohotovil jej, dá mu tento jako odměnu dva šekely stříbra za jeden sar plochy domu.
229. Jestliže stavitel postavil dům a své dílo neudělal pevně a dům, který postavil, spadne a usmrtí majitele domu, bude tento stavitel usmrčen.
230. Jestliže usmrtil dítě majitele domu, bude usmrčeno dítě tohoto stavitele.
231. Jestliže usmrtil otroka majitele domu, dá majiteli domu otroka za otroka.
232. Jestliže zničil majetek, vše, co zničil, nahradí; a poněvadž dům, který postavil, neudělal pevně a tento dům spadl, postaví ze svých vlastních prostředků dům, který spadl.
233. Jestliže stavitel postavil někomu dům a neudělal své dílo pevně a zeď spadla, tento stavitel pevně vystaví tuto zeď ze svých vlastních prostředků.
241. Jestliže si někdo vzal svévolně dobytče jako zástavu, zaplatí třetinu miny stříbra.
244. Jestliže si někdo najal dobytče nebo osla a ve volné přírodě je usmrtil lev, jde to na vrub majitele dobytčete nebo osla.
249. Jestliže si někdo najal dobytče, avšak bůh je zabije a ono uhyne, člověk, který si najal dobytče, při, bohu odpřísáhne a bude propuštěn.
250. Jestliže dobytče při své chůzi ulicí někoho potká a usmrtí, tento případ nezakládá právních nároků.
251. Jestliže je něčí dobytče trkavé a jeho brána (okolní okrsek) mu oznámila, že je trkavé, on však jeho rohy nezabezpečil, své dobytče nespoutal, jeho dobytče potom potkalo příslušníka plnoprávných občanů a usmrtilo jej, zaplatí půl miny stříbra.
252. Jestliže je to něčí otrok, zaplatí třetinu miny stříbra.
257. Jestliže si někdo najal oráče, dá mu za jeden rok osm gurů obilí.
259. Jestliže někdo ukradl pluh v občině, zaplatí majiteli pluhu pět šekelů stříbra.
260. Jestliže ukradl rádlo nebo brány, zaplatí tři šekely stříbra.
273. Jestliže si někdo najal nádeníka, dá mu od počátku roku až do pátého měsíce šest „zrnek“ stříbra za jeden den, od šestého měsíce do konce roku dá mu pět „zrnek“ stříbra za jeden den.
274. Jestliže někdo zamýšlí najmouti řemeslníka, dá mu jako mzdu ... pět „zrnek“ stříbra

278. Jestliže někdo koupil otroka nebo otrokyni a před uplynutím měsíce otroka přepadne padoucnice (?), vrátí otroka svému prodávci a kupec si vezme peníze, jež zaplatil.

279. Jestliže někdo koupil otroka nebo otrokyni a kvůli nim na něj dojde k žalobě, odpovídá za žaloby prodávce.

280. Jestliže někdo koupil otroka nebo otrokyni v cizině, když se vrátí do své země a pán otroka nebo otrokyně pozná svého otroka nebo otrokyni, jestliže otrok nebo otrokyně jsou příslušníky země, bez peněžní úplaty jsou propuštěni na svobodu.

281. Jestliže jsou příslušníky jiné země, kupec před bohem udá peníze, které zaplatil, a pán otroka nebo otrokyně dá peníze, které obchodník zaplatil, a svého otroka nebo otrokyni vykoupí.

282. Jestliže otrok řekne svému pánovi „nejsi mým pánem“, avšak pán ho usvědčí jako svého otroka, jeho pán mu uřízne ucho.

Spravedlivé zákony, které Chammurapi, král mocný, pevně stanovil a zemi opatřil řádný mrav a dobré vedení.

Jestliže ... člověk nebude dbáti mých slov, ... kéž tomuto člověku, ať je to král, ať pán, ať kníže, nebo ať kdokoli z lidí, ať se jmenuje jakkoli, necht' veliký bůh Anum, ... jeho osudy prokleje ...

Těmito kletbami bůh Enlil necht' ho prokleje, svým slovem, jež se nemění, a (tyto) kletby neprodleně necht' ho dostihnou!

Převzato z: Schelle, K., Vlček, E., Židlická, M.: Obecné dějiny státu a práva v dokumentech. I., Brno 1994, s. 24-29.

3. Rothariho edikt

ZAČÍNÁ SE EDIKT, KTERÝ NOVĚ VYDAL PAN ROTHARI, MUŽ NEJVZNEŠENĚJŠÍ, KRÁL LANGOBARDŮ, SPOLU S PŘEDNÍMI (muži kmene), SVÝMI SOUDCI.

Já, ve jménu božím Rothari, muž nejvznešenější, a sedmnáctý král Langobardů, v osmém roce svého z boží milosti kralování, v třicátém osmém, roce věku, ve druhé indikci a v sedmdesátém šestém roce po příchodu Langobardů do země italské, kam je s boží pomocí přivedl tehdejší král Alboin, můj předchůdce, zdar! Dáno v Pavii v (našem královském) paláci.

Jak velká byla a (stále) je péče naší starostlivosti o blaho našich poddaných, dokazují všechna níže připojená ustanovení; zvláště jak pro neustálé utlačování chudých, tak pro nadměrné nároky těch, kdo jsou nadáni větší moci: (neboť) je nám známo, že (chudí) strádají násilnostmi. Spoléhající proto na milost boha všemohoucího, považovali jsme za nezbytné opravit nynější právo (a vydat edikt), který by všechny starší (právní normy) obnovil a vylepšil, a co chybí, doplnil, a co je zbytečné odstranil. Prozíravě jsme rozhodli zahrnout všechno do jednoho svazku, aby každý podle zákona a spravedlnosti mohl v míru žít a s přesvědčením proti nepřítelům bojovat a sebe a hranice své (země) chránit.

(V textu následuje nyní soupis langobardských králů, Rothariho předchůdců a Rothariho rodokmen.)

Kap. 1. Jestli by někdo z lidí (naši říše) usiloval o život krále, či k tomu radil, půjde mu o život a jeho majetek ať je zabaven.

2. Jestli by se někdo dohodl s králem o usmrcení druhého, či člověka na rozkaz samého (krále) zabil, nebudiž nijak vinen, a ani on, ani jeho dědicové ať nikdy nejsou od něho či jeho dědiců soudně stíháni anebo (jinak) znepokojováni. Protože věříme-li, že úradek králů je v rukou božích, není možné, aby někdo mohl prokázat nevinu toho, koho král přikáže usmrtit,

3. Jestli by se někdo pokusil utéci za hranice, ať je vystaven nebezpečí smrti a jeho majetek zabaven.

4. Jestli by někdo povolal do země nepřítele anebo jej přivedl, půjde mu o život a jeho majetek at' je zabaven.
48. O vyraženém oku.
49. O uříznutém nose.
50. O uříznutém rtu. Jestli by někdo uřízl druhému ret, at' zaplatí 16 solidů, a objeví-li se zuby, jeden, dva nebo tři, at' zaplatí 20 solidů.
51. O předních zubech.
52. O stoličkách.
53. O uříznutém uchu.
54. O ráně do obličeje.
55. O ráně do nosu.
56. O ráně do ucha.
60. O ráně do stehna.
61. O počtu ran. Půjde-li o více ran, at' se počítají jen do tří; a za jednu každou at' se zaplatí, jak (uvedeno) výše; bylo-li by jich více, neplatí se za ně.
62. O useknutí ruky.
63. O prstech na ruce (o palci)
64. O ukazováčku.
65. O prostředníku.
66. O prsteníku.
67. O malíčku.

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 56-58.

4. Hrdelní soudní řád císaře Karla V. (CCC) z roku 1532

O soudech, hostech a soudních osobách

Item za prvé: stanovíme: nařizujeme a chceme, aby všechny útrpné soudy byly opatřeny a obsazeny soudci, kmety a soudními písaři ze zbožných, úctyhodných, rozumných a zkušených osob, nejctnostnějších a nejlepších, které bude možno míti a získati podle místních poměrů. K tomu může býti užito i šlechticů a učenců. Tomu všemu má každá vrchnost věnovati všechnu možnou píli, aby útrpné soudy byly co nejlépe uspořádány, a aby se nikomu nedělo bezpráví, ...

Přísaha soudce

III. Já N. přísahám, že mám a chci dáti průchod právu v útrpných věcech, souditi a vynášeti rozsudek, chudému jako bohatému, a že toho nezanechám, ani z lásky, soustrasti, úplatku, daru, či k vůli jiným věcem. A zvláště, že chci věrně zachovati hrdelní trestní řád císaře Karla pátého a Svaté říše a všechno věrně a bezpečně, podle svého nejlepšího vědomí dodržovati a projednávat, k tomu mi pomáhej Bůh a svatá Evangelia..

Přijímání udaných pachatelů vrchností z úřední povinnosti

VI. Item, jestliže je někdo podezřelý nebo nařčený obecnou pověstí nebo jiným věrohodným udáním z nějakého trestného činu a byl by z tohoto důvodu vzat vrchností z úřední povinnosti do vazby, nemá býti proti němu postupováno podle útrpného práva, dokud nebude poctivě a tím i dostatečně ověřeno udání a podezření z uvedeného trestního činu. Za tím účelem má také každý soudce v těchto závažných sporech před výsledkem útrpným právem, pokud to bude možné a pokud to bude možné provést podle povahy a okolností

jednoho každého případu, si zjistiti a pilně dotazovati, zdali trestný čin, pro který byl vzat do vazby, (z kterého byl) nařčený nebo podezřelý, se také (opravdu) stal nebo nestal, jak bude dále, v tomto našem pořádku nalezeno.

Že bez řádného udání nemá býti nikdo tázán útrpným právem

XX. Item, kde by nebylo předem řádného udání a důkazů trestního činu, o kterém má býti veden výslech, nemá býti nikdo vyslýchán, a i kdyby byl na mučení trestný čin odhalen, nemá se tomu věřiti, a nemá býti nikdo na základě toho odsouzen. Kde by ale nějaká vrchnost nebo soudce toto (nařízení) přestoupili, mají tito býti povinni tomu, který by byl takto protiprávně bez prokázaného udání mučen, patřičně nahraditi jeho hanbu, bolesti, náklady a škodu.

O udání těch, kteří si dovolují věštit pomocí kouzel

XXI. Item, nemá býti nikdo vzat do vazby nebo tázán útrpným právem na základě udání těch, kteří si osobují věštit z kouzel nebo jiným uměním, nýbrž tito věštcí a žalobci mají býti proto potrestáni. Tak i soudce, který by pokračoval ve vyšetřování těch, kteří byli udání věštcí, má býti povinen zaplatiti mučenému náklady, bolesti, injurie a škody, jak je uvedeno v nejbližše nahoře uvedeném článku.

Jak má býti prokázáno dostatečné udání trestného činu

XXIII. Item každé dostačující udání, na jehož základě je možno se ptáti útrpným právem, má býti prokázáno dvěma dobrými svědky, jak je potom o dostatečném důkazu, v četných dalších člancích psáno. Ale jestliže by byla podstata trestného činu dokázána jedním dobrým svědkem, toto, jako poloviční důkaz, představuje dostatečné udání, jak se potom praví v 30. článku ...

XXX. Item poloviční důkaz, jako, když někdo dokazuje v hlavní věci důkladně trestný čin jediným dobrým, počestným svědkem (jak je potom o dobrých svědcích a důkazech řečeno) to se nazývá a je polovičním důkazem, a takové poloviční udání, činí také nařčení nebo podezírání z trestního činu řádným. Avšak jestliže chce někdo dokázati více okolností, úkazů, příznaků, nedůvěry, nebo podezření, má to učiniti při nejmenším se dvěma dobrými, počestnými a pořádnými svědky.

XXXI. Item, jestliže usvědčený pachatel, který měl pomocníky při svém trestném činu, někoho ve vězení nařkne, že mu pomohl při spáchání jeho trestného činu, ze kterého byl usvědčen, je také uveden v podezření, pokud budou dodrženy a nalezeny při takové výpovědi následující okolnosti a věci.

§ Předně, že vyslýchánému nebylo během mučení uvedeno jméno obžalované osoby a že také se jej na tu osobu zvláště neptají nebo jej mučili, ale že on obecně vyslýchán, kdo mu k jeho trestnému činu pomohl, na řečeného si sám od sebe vzpomněl a jej jmenoval.

§ Za druhé, se sluší, aby tentýž vypovídající byl vůbec zvláště tázán, jak, kde a kdy mu jmenovaný pomohl, a jaké spolky s ním měl, a v tomto má býti vypovídající tázán na všechny možné a nutné okolnosti, které podle povahy a podstaty každé věci by co nejlépe mohly sloužit k dalšímu nalezení pravdy, které zde nejsou všechny uváděny, ale mohou samy napadnouti každému rozumnému, pilnému (soudci).

§ Za třetí, je třeba si zjistiti, zdali vypovídající nežil se jmenovaným v obzvláštním nepřátelství, nevoli nebo rozmiškách. Pak kde bylo takové nepřátelství, nevole nebo rozmiška veřejně známo nebo dokázáno, neměla by býti vypovídajícímu taková výpověď proti jmenovanému uvěřena ...

§ Za čtvrté, že nařčená osoba je, natolik podezřelá, že je možné jí přičítat uvedený trestný čin.

§ Za páté, že má vypovídající setrvati na své výpovědi. Ale někteří zpovědníci mají zlozvyk, že při zpovědi poučují chudáky, aby na konec odvolali, svoji výpověď, kterou po

pravdě učinili. Tomu je třeba, pokud je to možné, u zpovědníků předejít, protože se nikomu nesluší, pomáhati proti obecnému prospěchu zločincům ukrývati, jejich špatnost a tím škoditi nevinným lidem. Když ale vypovídající nakonec odvolá své obvinění nebo výklad, které byl před tím s uvedením věrohodných okolností učinil, a mohlo by být podezření, že tím chce zachránit své pomocníky, nebo že snad byl, jak svrchu uvedeno, přemluven svým zpovědníkem, tehdy je třeba prozkoumati okolnosti vypovídajícím uvedené nebo jinak zjištěné a z toho vysouditi, zdali odvolání podává správný obraz o zločinu nebo ne. Ale za takových okolností je tu obzvláště dáti pozor a zjistiti, zda ten kdo byl nařčen je dobrého či špatného postavení a pověsti a jaké společenské zájmy nebo spolky měl s tím, který odvolal (své doznání).

O dostatečném udání kouzelnictví

XLIV. Item, jestliže se někdo nabídne, že naučí jiné osoby kouzlům nebo ohrožuje někoho kouzlem a na ohroženého něco takového sešle, má také zvláštní spolky a kouzelníky a kouzelnicemi nebo zachází a takovými zhoubnými věcmi, posunky, slovy a způsoby, které souvisí s kouzelnictvím a je-li taková osoba také jinak tímto vyhlášená, pak toto zakládá řádné udání kouzelnictví a dostatečný důvod k útrpnému tázání.

Když přiznává vyslýchaný zradu

XLIX. Item, přizná-li vyslýchaný zradu, má býti tázán, kdo jej k tomu zjednal, a co za to dostal, také kde, jak a kdy se to stalo, a co jej k tomu přimělo.

O míře útrpného tázání

LVIII. Item útrpné tázání má být podle povahy, podezření osoby provedeno silně, často nebo málo, tvrdě nebo mírněji podle uvážení dobrého, rozumného soudce a výpověď tázaného nemá být přijatá nebo zapsána během mučení, nýbrž výpověď má učinit po mučení.

O obhájcích

LXXXVIII. Item žalobcům, a obžalovaným, každé straně má býti na její žádost povolen obhájce ze soudců, tito mají při svých přísahách podporovat spravedlnost a pravdu a také pořádek tohoto našeho nařízení ...

Trest za čarování

CIX. Item, jestliže někdo způsobí čarováním lidem škodu nebo újmu, má být potrestán trestem smrti, trest má být vykonán ohněm ...

Trest těch, kteří zlovolně stíhají lidi

CXXIX. Item, jestliže někdo někoho svévolně proti právu a spravedlnosti stíhá záštitou, ten má být odsouzen k trestu smrti mečem; avšak kdyby někdo měl od nás nebo našeho potomstva v říši římských císařů nebo králů povolení k svému záští, nebo ten, kterého on takto napadl, byl nepřítelem jeho samého, jeho příbuzných, přátel nebo vrchnosti nebo jeho lidí, nebo jinak měl právoplatný důvod k takovému záští, tak nemá být potom, co podal tyto dobré příčiny trestán útrpným právem. V těchto případech a v pochybnostech má býti užito rady znalců práva anebo konečných míst, jak je uvedeno na konci tohoto našeho nařízení.

Co je pravá nutná obrana

CXL. Item, jestliže někdo někoho napadne, zaútočí nebo uhodí smrtelnou zbraní nebo zbrojí a ohrožený nemůže náležitě ustoupiti bez nebezpečí nebo zranění svého těla, života, cti nebo dobré pověsti, ten může zachrániti své tělo nebo život, bez jakéhokoliv trestu spravedlivou obranou. A když on tak útočníka zabije, není proto nějak vinen a není také

povinen vyčkávat se svou obranou, dokud není ohrožen, bez ohledu na to, jestliže jednal proti psaným právům nebo obyčejům.

Převzato z: Balík, S.: Texty ke studiu obecných dějin státu a práva. II. Feudální stát a právo. Praha, 1974, s. 197-202.

5. Francouzský trestní zákon 1810

6. Trestní zákoník pro Německou říši 1871

7. Trestní řád soudní pro Německou říši 1877

Dokumenty 5. až 7. srovnej část VII. KODIFIKACE 18. A 19. STOLETÍ.